

STORTINGET

Innst. 21 S

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Prop. 119 S (2023–2024)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Samtykke til ratifikasjon av avtale mellom EU, Island, Liechtenstein og Norge om en EØS-finansieringsordning for perioden mai 2021–april 2028, avtale mellom Norge og EU om en norsk finansieringsordning for perioden mai 2021–april 2028 og tilleggsprotokoll til avtalen mellom EØF og Norge, alle av 12. september 2024

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Innledning

Ved avtalene om utvidelse av Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) i 2004, 2007 og 2013 og i forbindelse med fornying av ordningene fra 2009 og 2014 ble det opprettet finansieringsordninger som har som målsetting å bidra til økonomisk og sosial utjevning i EØS. I de siste avtalene ble styrking av bilaterale forbindelser mellom giver- og mottakerstatene inntatt som en likeverdig målsetting. Samtidig ble det inngått en tilleggssavtale om handel med fisk og marine produkter. Finansieringsordningene og fiskeprotokollen fra 2014 opphørte 30. april 2021.

Den 16. juni 2022 ble det innledet forhandlinger med EU om nye finansieringsordninger og om handel med fisk og marine produkter for perioden 1. mai 2021 til 30. april 2028. Forhandlingene ble sluttført 30. november 2023 ved at partene paraferte:

- avtale mellom Den europeiske union, Island, Fyrstedømmet Liechtenstein og Kongeriket Norge om

en EØS-finansieringsordning for perioden mai 2021–april 2028,

- avtale mellom Kongeriket Norge og Den europeiske union om en norsk finansieringsordning for perioden mai 2021–april 2028, og
- tillleggsprotokoll til avtalen mellom Det europeiske økonomiske fellesskap og Kongeriket Norge.

Samtidig paraferte EU og Island en tilleggsprotokoll om handel med fisk og marine produkter til avtalen mellom Det europeiske økonomiske fellesskap og Island.

Avtalene og tilleggsprotokollen ble formelt undertegnet 12. september 2024. Programperioden for finansieringsordningene 2014–2021 utløp 30. april 2021. Den tidligere tilleggsprotokollen om handel med fisk og marine produkter utløp samtidig. Det er derfor ønskelig at de nye avtalene trer i kraft så raskt som mulig. Det er i avtalene tatt inn bestemmelser om midlertidig anvendelse av avtalene i påvente av ratifikasjons- og godkjenningsprosessene i EU og samtlige medlemsstater.

Avtalene om de to finansieringsordningene nødvendiggjør bevilgningsvedtak. Det er derfor nødvendig med Stortingets samtykke til ratifikasjon i medhold av Grunnloven § 26 annet ledd.

1.2 Utgangspunkt for forhandlingene

1.2.1 NYE FINANSIERINGSORDNINGER FOR PERIODEN MAI 2021–APRIL 2028

Norge er etter regjeringens vurdering ikke formelt rettslig forpliktet til å videreføre finansieringsordningene etter utløpet 30. april 2021. Det er imidlertid i Norges interesse å medvirke til at mottakerstatenes økonomis-

ke og sosiale utvikling fortsetter på en måte som bidrar til å utjevne forskjellene i EØS.

For regjeringen var det avgjørende i forhandlingene at størrelsen på nye finansielle bidrag etter 30. april 2021 skulle være basert på en vurdering av hva som vil være rimelig, og at bidragene måtte stå i forhold til den innsats EU selv gjør overfor de samme mottakerstatene.

I tillegg til nivået på de nye finansielle bidragene har hovedspørsmål i forhandlingene vært hva midlene skal brukes til og hvordan de skal forvaltes. Norge har også vektlagt å videreføre målsettingen om at bidragene skal styrke det bilaterale samarbeidet mellom mottakerstatene og de tre EØS/EFTA-statene Norge, Island og Liechtenstein.

Når det gjelder valg av prioriterte tema- og programområder, er det som i forrige periode lagt vekt på områder der Norge har særskilt kompetanse samt mottakerstatenes nasjonale målsettinger, EUs prioriteringer og grunnleggende demokratiske verdier. Regjeringen har også lagt avgjørende vekt på å nå frem med løsninger som sikrer at man kan ivareta bilaterale norske interesser gjennom målrettet bruk av midlene og hvor relevant norsk kompetanse bringes inn. Rammeavtalene som inngås med hver enkelt mottakerstat, vil fordele midler til prioriterte programmer.

Som for foregående finansieringsperiode er programperioden for de nye bidragene syv år. Ettersom forhandlingene også denne gang strakk seg langt inn i ny avtaleperiode, sikrer en periode på syv år en forsvarlig utvikling og gjennomføring av programmene med den enkelte mottakerstat.

1.2.2 MARKEDSADGANG FOR FISK OG MARINE PRODUKTER

Markedsadgang for fisk og marine produkter har vært en parallell, men integrert del av forhandlingene om nye finansielle bidrag til økonomisk og sosial utjevning i EØS. De tollfrie kvotene som ble fremforhandlet for perioden fra 2014 til 2021, utløp samtidig med finansieringsordningene, 30. april 2021. Regjeringen la i forhandlingene vekt på at en løsning knyttet til fremtidige finansielle bidrag var avhengig av forbedret markedsadgang for norsk fisk og marine produkter til EU-markedet. Den foreliggende avtale bidrar til bedret markedsadgang for flere produkter.

1.3 Forhandlingsresultatet

1.3.1 NYE FINANSIELLE BIDRAG FRA EØS/ EFTA-STATENE TIL ØKONOMISK OG SOSIAL UTJEVNING I EUROPA

De forpliktelser som EØS/EFTA-statene påtar seg gjennom finansieringsavtalene, er, som i tidligere avtaler, fastsatt i euro.

Forhandlingsløsningen innebærer at Norge, Island og Liechtenstein i syvårsperioden fra 1. mai 2021 til 30. april 2028 forpliktes til å stille til rådighet totalt 3 268 mill. euro. Dette utgjør om lag 467 mill. euro årlig. Samlet beløp er nominelt 16,64 pst. (466,2 mill. euro) høyere enn i forrige avtaleperiode. Norges totale andel vil være om lag 3 164 mill. euro, tilsvarende 37,65 mrd. kroner.

Av totalbeløpet skal 183 mill. euro stilles til rådighet for tiltak knyttet til utfordringer som følge av invasjonen av Ukraina.

Formålet for begge de nye ordningene er, som for tidligere ordninger, å bidra til reduksjon av økonomiske og sosiale forskjeller i EØS og å fremme bilaterale forbindelser. I forhandlingene har det vært viktig at de erfaringer som er gjort i tidligere perioder, skal legges til grunn for de nye ordningene.

Det er lagt opp til et bredt perspektiv på hva som vil fremme det bilaterale samarbeidet. Strategisk program-samarbeid mellom fagmyndigheter i Norge og i mottakerstatene vil bli etablert der dette er ønskelig. I tillegg vil en legge forholdene til rette for prosjektsamarbeid mellom blant annet fagmiljøer i Norge og mottakerstatene samt mellom andre private og offentlige aktører, forsknings- og utdanningsinstitusjoner, kulturinstitusjoner og sivile samfunnsorganisasjoner. Mottakerstatene vil være ansvarlige for gjennomføringen av avtalte programmer basert på en forvaltningsmodell som bidrar til samarbeid og sikrer en forsvarlig gjennomføring.

Konsultasjoner med Europakommisjonen vil finne sted i prosessen knyttet til forhandlingene av de bilaterale avtalene med den enkelte mottakerstat for å bidra til at tiltak og programmer er i tråd med og utfyller EUs hovedprioriteringer.

1.3.1.1 Ny EØS-finansieringsordning

Avtalen legger opp til en endring i EØS-avtalens artikkel 117 ved at det skal tilføyes en ny protokoll 38d med et eget vedlegg som inneholder den nye EØS-finansieringsordningen for perioden mai 2021–april 2028.

I syvårsperioden fra 1. mai 2021 til 30. april 2028 forpliktes de tre EØS/EFTA-statene Island, Liechtenstein og Norge til samlet å stille til rådighet 1 805 mill. euro. Av dette beløpet skal 100 mill. euro stilles til rådighet for tiltak knyttet til utfordringer som følge av invasjonen av Ukraina. I samsvar med fordelingsnøkkelen mellom EØS/EFTA-statene vil den norske andelen under EØS-finansieringsordningen være om lag 1 701 mill. euro, tilsvarende om lag 20,24 mrd. kroner.

Som i tidligere avtaleperioder skal støtten i sin helhet ytes i form av tilskudd. Støtten skal normalt ikke overstige 85 pst. av kostnadene og samsvare med regelverket for statsstøtte og offentlige anskaffelser i EØS. Ved slutten av avtaleperioden skal partene igjen vurde-

re behovet for fortsatt finansiell støtte for å utjevne økonomiske og sosiale forskjeller i EØS.

Mottakerstatene er de samme 15 EU-medlemsstatene som under EØS-finansieringsordningen i den forrige avtaleperioden, dvs. Bulgaria, Estland, Hellas, Kroatia, Kypros, Latvia, Litauen, Malta, Polen, Portugal, Romania, Slovakia, Slovenia, Tsjekkia og Ungarn. Fordelingen av støtten baserer seg på EUs fordelingsnøkkel.

Prioriterte temaområder under EØS-finansieringsordningen er:

- a. europeisk grønn omstilling, demokrati, rettsstatsprinsipper og menneskerettigheter, og
- b. sosial inkludering og samfunnsmessig robusthet.

Som i forrige avtaleperiode vil utvikling av sivil samfunn bli vektlagt, og 10 pst. av midlene avsettes til et fond for sivil samfunn. I tillegg avsettes 2 pst. av ordningens totalbidrag til et fond for kapasitetsbygging og samarbeid med internasjonale organisasjoner, som Europarådet, OECD og EUs byrå for grunnleggende rettigheter (FRA).

1.3.1.2 Ny norsk finansieringsordning

I syvårsperioden fra 1. mai 2021 til 30. april 2028 skal Norge stille til rådighet et beløp på 1 463 mill. euro, tilsvarende om lag 17,41 mrd. kroner. Av dette beløpet skal 83 mill. euro stilles til rådighet for tiltak knyttet til utfordringer som følge av invasjonen av Ukraina.

Støtten skal i sin helhet ytes i form av tilskudd. Som for EØS-ordningen skal det norske bidraget normalt ikke overstige 85 pst. av programkostnadene, og støtten skal tildeles i samsvar med reglene for statsstøtte og offentlig anskaffelse i EØS.

Mottakerstatene er de samme 13 EU-medlemsstatene som under den norske finansieringsordningen i den forrige avtaleperioden, dvs. Bulgaria, Estland, Kroatia, Kypros, Latvia, Litauen, Malta, Polen, Romania, Slovakia, Slovenia, Tsjekkia og Ungarn. I motsetning til EØS-finansieringsordningen omfattes ikke de statene som var EU-medlemsstater før 2004, dvs. Hellas og Portugal. Fordelingen av støtten baserer seg på EUs fordelingsnøkkel.

Prioriterte temaområder er de samme som under EØS-finansieringsordningen:

- a. europeisk grønn omstilling, demokrati, rettsstatsprinsipper og menneskerettigheter, og
- b. sosial inkludering og samfunnsmessig robusthet.

I denne perioden av den norske finansieringsordningen vil det avsettes 10 pst. av midlene til fondet for sivil samfunn. I tillegg avsettes 2 pst. av ordningens totalbidrag til et fond for kapasitetsbygging og samarbeid med internasjonale organisasjoner, slik som Europarådet, OECD og EUs byrå for grunnleggende rettigheter (FRA), og 1 pst. avsettes til et fond som skal fremme trepartssamarbeid og anstendig arbeid.

1.3.2 MARKEDSADGANG FOR FISK OG MARINE PRODUKTER

Regjeringen har i forhandlingene lagt vekt på at en løsning knyttet til fremtidig finansielt bidrag var avhengig av forbedret markedsadgang for norsk fisk og marine produkter til EU-markedet. Den foreliggende tilleggsprotokollen bidrar til forbedret markedsadgang for flere produkter.

I forhandlingene for perioden 2021–2028 var Norges utgangspunkt full og fri markedsadgang til EU. Det var det ikke mulig å få gjennomslag for. Resultatet ble tollfrie kvoter for viktige sjømatprodukter. Totalvolumet på tollkvotene er 151 300 tonn, som er 300 tonn mer enn i den forrige avtalen. Volumet er imidlertid justert mellom tollkvotene, slik at de bedre reflekterer endringer i handelen og aktørenes behov.

EU er uten sammenligning Norges viktigste marked for sjømat. Det har vært viktig å oppnå bedret markedsadgang for norsk sjømatnæring til EU gjennom å videreføre og tilpasse avtalen fra 2014–2021. Den nye avtalen har en bredere produktdekning enn den forrige, til tross for at makrell har falt ut. Det blir nye tollfrie kvoter for bearbeidet laks, røkt laks, fryste skallreker og tre kvoter for produkter med lave tollsatser. I tillegg vil flere viktige kvoter videreføres eller økes. En av de viktigste kvotene som Norge fikk gjennomslag for, er marinert sild, som utenom de tollfrie kvotene møter en tollsats på 20 pst. inn til EU. Det har vært god utnyttelse av den forrige kvoten på 11 400 tonn, og det er positivt at det er oppnådd en romslig kvote på 28 000 tonn i den nye avtalen for å gi økt forutsigbarhet for næringsaktørene.

Det var ikke mulig å få tollfrie kvoter for fryst makrell, hverken rund eller filet. Norge har imidlertid en bilateral permanent kvote for fryst, rund makrell på 30 600 tonn. Nåværende eksport er lavere enn dette, slik at bortfallet antas å ha mindre betydning for næringen.

Det var ikke mulig å nå målet om å forenkle handelsregimet til EU gjennom fjerning av lave tollsatser (under 4 pst.). For å imøtekomme Norges ønsker på dette området foreslo EU tre nye tollfrie kvoter på produkter med lave tollsatser. Kvotene omfatter produkter det er handel på, men ikke produkter som EU anser som sensitive (for eksempel klippfisk med 3,9 pst. tollsats og fersk/fryst hel og filet av laks med 2 pst. tollsats). De nye tollkvotene antas ikke å øke handelen, men kan gi økte marginer i næringene som omfattes.

Volumet i de tollfrie kvotene fra 1. mai 2021 og frem til midlertidig anvendelse av avtalen skal, som i den forrige avtalen, fordeles på resten av avtaleperioden. Nytt i denne avtalen er at ubenyttet kvotevolum kan benyttes i inntil to år etter avtaleperiodens utløp, dvs. frem til 30. april 2030. Dette gir næringen bedre muligheter enn tidligere til å utnytte de tollfrie importkvotene.

Avtalen innebærer også videreføring av ordningen med transitt for EU-fartøyers fangst gjennom Norge.

Nivået på kvotene skal revurderes ved utgangen av perioden.

1.4 Økonomiske og administrative konsekvenser

1.4.1 FINANSIERINGSORDNINGENE

Totalt i syvårsperioden vil Norge, Island og Liechtenstein bidra med 3 268 mill. euro til økonomisk og sosial utjevning i EØS. Norges andel vil være om lag 3 164 mill. euro, tilsvarende om lag 37,65 mrd. kroner. Norges årlige støtte blir i gjennomsnitt om lag 452 mill. euro, tilsvarende om lag 5,37 mrd. kroner. Erfaringsmessig vil utbetalingene være høyest mot slutten av utbetalingsperioden, som varer til 2031. Dette skyldes prosjektsyklusen i finansieringsordningene.

De endelige utgiftene målt i norske kroner er avhengig av kostnadsfordelingen mellom de tre EØS/EFTA-statene og valutakursen på det tidspunkt midlene under finansieringsordningene blir utbetalt.

Fordelingen av midler i den enkelte mottakerstat vil bli basert på et fremforhandlet flerårig rammeprogram i form av rammeavtaler (Memoranda of Understanding).

De nye finansieringsordningene vil medføre et omfattende arbeid i forbindelse med forhandlinger om rammeavtaler med den enkelte mottakerstat. Det samme vil gjelde i forbindelse med gjennomføringen av finansieringsordningene og etterfølgende oppfølging og kontroll. Finansieringen av det administrative apparatet i Utenriksdepartementet, ved utenriksstasjonene og i EØS-midlenes sekretariat i Brussel (Financial Mechanism Office – FMO) videreføres.

De administrative kostnadene ved forvaltningen av ordningene vil som tidligere bli dekket innenfor avtalefestede beløpsrammer.

Nærmere retningslinjer for gjennomføring og forvaltning av EØS-finansieringsordningen vil bli utarbeidet i samarbeid med Island og Liechtenstein. Retningslinjer for gjennomføring og forvaltning av den norske finansieringsordningen vil bli utarbeidet av norske myndigheter.

1.4.2 MARKEDSADGANG FOR FISK OG MARINE PRODUKTER

Avtalen med EU om handel med fisk og marine produkter innebærer en bedret markedsadgang for viktige norske sjømatprodukter, både ved videreføring av viktige tollkvoter på samme eller høyere nivå, ved etablering av nye tollkvoter på blant annet bearbeidet laks samt en bedre tilpasning av tollkvotene til etterspørselen i EU og sjømatnæringsens behov. Den nye avtalen innebærer en

estimert tollbesparelse på om lag 2,24 mrd. kroner ved full utnyttelse av tollkvotene, dvs. 320 mill. kroner per år.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åsmund Aukrust, Nils-Ole Foshaug, Eva Kristin Hansen og Trine Lise Sundnes, fra Høyre, Hårek Elvenes, Ingjerd Schie Schou, Erna Solberg og lederen Ine Eriksen Søreide, fra Senterpartiet, Marit Arnstad, Geir Arild Espnes og Bengt Fasteraune, fra Fremskrittspartiet, Sylvi Listhaug og Morten Wold, fra Sosialistisk Venstreparti, Ingrid Fiskaa, fra Rødt, Bjørnar Moxnes, fra Venstre, Guri Melby, fra Kristelig Folkeparti, Dag-Inge Ulstein, og uavhengig representant Christian Tybring-Gjedde, viser til den framlagte proposisjonen om samtykke til ratifikasjon av avtale mellom EU, Island, Liechtenstein og Norge om en EØS-finansieringsordning for perioden mai 2021–april 2028, avtale mellom Norge og EU om en norsk finansieringsordning for perioden mai 2021–april 2028 og tilleggsprotokoll til avtalen mellom EØF og Norge, alle av 12. september 2024.

Komiteen viser til at det ved EØS-avtalens ikrafttredelse i 1994 ble opprettet en låne- og tilskuddsordning med sikte på å bidra til sosial og økonomisk utjevning i EØS, at bidragsforpliktelsene skulle vare fra 1994 til 1998, og at ordningen skulle opphøre etter 1998. EU-siden fremmet imidlertid krav om forlengelse for en periode fra 1999–2003 og senere i forbindelse med utvidelsene i 2004, 2007 og sist i 2016.

Komiteen viser til at den inngåtte avtalen innebærer at Norge, Island og Liechtenstein i syvårsperioden fra 1. mai 2021 til 30. april 2028 forpliktet til å stille til rådighet totalt 3 268 mill. euro. Dette utgjør om lag 467 mill. euro årlig. Samlet beløp er nominelt 16,64 pst. (466,2 mill. euro) høyere enn i forrige avtaleperiode. Norges totale andel vil være om lag 3 164 mill. euro, tilsvarende 37,65 mrd. kroner. Av totalbeløpet skal 183 mill. euro stilles til rådighet for tiltak knyttet til utfordringer som følge av invasjonen av Ukraina.

Komiteen viser til at regjeringen, i likhet med tidligere regjeringer, vurderer det slik at det er i Norges interesse å medvirke til den sosiale og økonomiske utviklingen i de økonomisk svakere medlemslandene i EØS-området. Gjennom slikt bidrag fremmes også de bilaterale forbindelsene til beste for våre nasjonale interesser.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, slutter seg til regjeringens vurde-

ring at Norge ikke er rettslig forpliktet til å videreføre finansieringsordningene etter utløpet 30. april 2021, og at det er i Norges interesse å medvirke til at mottakerstatenes økonomiske og sosiale utvikling fortsetter på en måte som bidrar til å utjevne forskjellene i EØS.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet deler regjeringens vurdering om at Norge ikke er rettslig forpliktet til å videreføre finansieringsordningene etter utløpet 30. april 2021. Disse medlemmer merker seg at regjeringen vurderer det slik at det er i Norges interesse å medvirke til den sosiale og økonomiske utviklingen i de økonomisk svakere medlemslandene i EØS-området. Disse medlemmer er opptatt av at norske økonomiske bidrag skal ha målbar effekt, og at de må distribueres med lavest mulig administrativ kostnad. Beløpet Norge forplikter seg til å bidra med, er høyt, og det krever et forvaltningsnivå som bidrar til økte administrasjonskostnader. Disse medlemmer viser i denne sammenheng til Riksrevisjonens undersøkelse av de norske EØS-midlene (Dokument 3:15 (2012–2013)). Disse medlemmer mener det er nødvendig å gjennomgå dagens rutiner og forvaltning av EØS-finansieringsordningen, og foreslår derfor at regjeringen gjennomfører en revisjon av forvaltningen av dette.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en revisjon av forvaltningen av EØS-finansieringsordningen og EØS-midlenes effekt hos mottaker, med mål om å kutte administrative kostnader knyttet til forvaltningen av EØS-ordningen.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at regjeringen i 2022 oppnevnte et uavhengig utvalg for å vurdere erfaringene fra EØS-samarbeidet de siste ti årene. Evalueringen satte også søkelys på hvordan EØS-finansieringsmidlene har bidratt til å utjevne sosiale og økonomiske forskjeller i EØS-området. Årsrapportene fra EØS-finansieringsordningene samt evalueringsrapporten «Evaluation of management and control systems in the EEA and Norway Grants» fra september i 2023 i regi av Tetra Tech International Development på oppdrag fra EØS-finansieringsordningene, gir sammen med NOU 2024:7 «Norge og EØS: Utvikling og erfaringer» og FaFo sin rapport 2023:10 «EØS-midlene 2004–2021 Hva har Norge oppnådd?» et utfyllende bilde av organisering, bruk og effekt av de ulike programmene og prosjektene. Flertallet støtter derfor ikke Fremskrittspartiets forslag.

Komiteen ser det som positivt at det av totalbeløpet stilles 183 mill. euro til rådighet knyttet til utfordringer som følge av invasjonen av Ukraina.

Komiteen viser til at avtalen inneholder detaljerte regler for gjennomføringen av finansieringsordningene som gir EFTA/EØS-statene gjennomføringsansvar, kontroll og ledelse, samt at også mottakerlandet har ansvar for ledelse og kontroll med at gjennomføringen skjer i tråd med avtalen.

Komiteen vil også understreke EFTA/EØS-landenes rett til å avbryte programmer eller holde midler tilbake hvis forutsetningene for gjennomføringen av ulike grunner ikke lenger er til stede.

Det er etter komiteens syn viktig at befolkningen, både i Norge og i de respektive mottakerlandene, gjennom ulike informasjonstiltak gjøres kjent med programmene og resultatene av disse.

Komiteen merker seg at forhandlingene om markedsadgang for fisk og marine produkter har foregått parallelt med forhandlingene om nye finansielle bidrag til økonomisk og sosial utjevning i EØS. Komiteen understreker at avtalene om finansieringsordningene og tilleggsprotokollen om fisk ikke er juridisk avhengige av hverandre.

De midlertidige tollfrie kvotene på fisk og marine produkter som har vært gjenstand for forhandlingene mellom Norge og EU, ble gitt til Norge som kompensasjon for tapt markedsadgang etter EFTA-frihandelsavtalenes bortfall ved EU-utvidelsene i 2004, 2007 og 2013. Det var i disse forhandlingene ikke mulig å få permanente tollfrie kvoter.

Komiteen tar til etterretning at de tollfrie kvotene som ble fremforhandlet for perioden fra 2014 til 2021, utløp på samme måte som finansieringsordningene 30. april 2021, og at regjeringen i forhandlingene la vekt på at en løsning knyttet til fremtidig finansielt bidrag var avhengig av forbedret markedsadgang for norsk fisk og marine produkter til EU-markedet.

Komiteen merker seg at regjeringens utgangspunkt i forhandlingene for perioden 2021–2028 var full og fri markedsadgang for Norge til EU. Komiteen merker seg videre at det ikke var mulig å få gjennomslag for dette, og at resultatet ble tollfrie kvoter for viktige sjømatprodukter. Totalvolumet på tollkvotene er 151 300 tonn, som er 300 tonn mer enn i den forrige avtalen. Volumet er imidlertid justert mellom tollkvotene, slik at de bedre reflekterer endringer i handelen og aktørenes behov.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at de framforhandlede tollfrie kvotene på fisk og marine produkter bare utgjør en brøkdel av den norske eksporten til EU, og at en overvekt av de kvotene som gis, gjelder ubearbeidet eller lite bearbeidet fisk. Samtidig viser undersøkelser

gjort av SINTEF Ocean at hver femte arbeidstaker i EUs foredlingsindustri – vel 19 000 årsverk – arbeider med norske råvarer, med ringvirkninger på ytterligere 14 800 årsverk.

Disse medlemmer mener det er en hard dom over EØS-avtalen at full tollfrihet også på bearbejdet sjømat ikke lot seg oppnå i regjeringens forhandlinger med EU, samtidig som ikke-EØS-landene Storbritannia, Japan og Canada nyter tilnærmet full tollfrihet på sjømat.

Komiteen er samlet om at den fremforhandlede tilleggsprotokollen bidrar til forbedret markedsadgang for flere produkter.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt er imot EØS-avtalen på grunn av den marknadsliberalistiske økonomiske politikken og innsnevringa av det demokratiske handlingsrommet avtalen påfører Noreg.

Desse medlemene viser vidare til at EØS er til større fordel for EU enn Noreg når det gjeld handelsbalansen. Det er då urimeleg at Noreg skal betala milliardar av kroner for å få delta i den indre marknaden. EU har eit overskot på handel med Fastlands-Noreg på mellom 120 og 160 mrd. kroner i året. Det er i hovudsak EU-bedrifter som tar marknadsandeler i Noreg, og i lita grad motsett. Då denne særavtalen vart inngått, var prislappen på om lag 150 mill. kroner per år. No er altså prisen 5,37 mrd. kroner i året.

Desse medlemene har derimot ingenting imot at Noreg skal bidra til økonomisk og sosial utvikling i dei mindre rike EU-medlemslanda eller til tiltak knytte til utfordringar som følge av invasjonen av Ukraina. Dette er bidrag Noreg heller kunne gitt som ei frivillig ordning.

Komiteens medlem, uavhengig representant Christian Tybring-Gjedde, registrerer at Norges økonomiske bidrag til EU for perioden 2014–2021 var 2 739 mill. euro (om lag 28 mrd. kroner), mens det i perioden 2021–2028 vil øke til 3 164 mill. euro (om lag 37,5 mrd. kroner). Det er en nominell økning på nær

17 pst., men reelt nærmere 20 pst. Dette medlem mener regjeringen i liten grad evner å formidle hvorfor Norge bidrar med så store overføringer til EU, og ikke minst mangler det tydelighet for hvordan disse pengene blir brukt. Dette medlem registrerer at denne manglende formidlingen skaper stor frustrasjon blant mange og er noe som bidrar til skepsis til hele EØS-avtalen. EØS-avtalen er svært viktig for norsk næringsliv, og dette medlem mener derfor regjeringen bør spille en mer offensiv rolle for å formidle dette budskapet, og ikke gjemme seg bak proposisjoner fremsendt til Stortinget.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen gjennomføre en revisjon av forvaltningen av EØS-finansieringsordningen og EØS-midlenes effekt hos mottaker, med mål om å kutte administrative kostnader knyttet til forvaltningen av EØS-ordningen.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget samtykker i ratifikasjon av avtale mellom EU, Island, Liechtenstein og Norge om en EØS-finansieringsordning for perioden mai 2021–april 2028, avtale mellom Norge og EU om en norsk finansieringsordning for perioden mai 2021–april 2028 og tilleggsprotokoll til avtalen mellom EØF og Norge, alle av 12. september 2024.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 15. oktober 2024

Ine Eriksen Søreide

leder

Trine Lise Sundnes

ordfører

